

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

ASIA: Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa asiakohdassa mainitusta hallituksen esityksestä. Pyydettyä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

1. Palvelun tuottajan velvollisuudet 23 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö kantaa huolta sote-alan harjoittelupaikkojen laadusta ja riittävydestä. Sosiaali- ja terveysalan laadukkaan osaamisen turvaamiseksi harjoittelu- ja työssäoppimispaikkojen tulee olla jatkossakin monipuolisia, mutta hallituksen esitys näyttäisi sulkevan yksityisen ja kolmannen sektorin palvelun tuottajat pois harjoittelupaikkoina. Kaikkiin sosiaali- ja terveysalan tutkintoihin, kaikilla koulutusasteilla kuuluu huomattava määrä pakollista käytännön harjoittelua, kliinistä harjoittelua tai työssäoppimista sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä.

Sosiaali- ja terveysalan ammatillisen perustutkinnon osalta haasteena on jo nyt riittävien ja laadukkaiden työssäoppimispaikkojen löytyminen. Tavoitteelliset ja ohjatut työssäoppimiset ovat kuitenkin oleellinen osa alan osaamisen hankkimista ja osoittamista aidoissa työelämäntilanteissa ja työelämän osaamisvaatimusten mukaisesti. Myös ammattikorkeakouluopinnoista varsin merkittävä osa tapahtuu käytännön harjoittelussa. Opintoihin kuuluvassa harjoittelussa opiskelijalla on mahdollisuus opiskella omien suunnitelmallisten tavoitteidensa mukaisesti sekä oikeus saada tähän harjoitteluun ohjausta. Käytännön harjoittelu on juuri se pedagoginen keino, jolla

huolehditaan tulevien ammattilaisten käytännön taitojen laadusta ja osaamisesta. Käytännön harjoittelun järjestelyissä on tärkeää opiskelijoiden, opettajien ja työpaikoilla harjoittelusta vastaavien ohjaajien välinen yhteistyö. Vastuu tulevasta työntekijöistä ja heidän osaamisestaan kuuluu näin myös työpaikoille. Siellä on huolehdittava riittävästä resursseista, osaamisesta ja paneutumisesta opiskelijoiden ohjaukseen. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon (lähihoitaja) laajuus 180 osp, jonka tulee sisältää työssäoppimista vähintään 30 osaamispistettä. Ammattikorkeakouluissa sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa harjoittelu on 75 opintopistettä, mutta terveydenhoitaja- ja ensihoitajakoulutuksessa 85 opintopistettä ja kättilökoulutuksessa jopa 120 opintopistettä. Muilla ammattikorkeakoulujen koulutusaloilla harjoittelu on suppeampaa eli n. 30 opintopistettä.

Ministeriö näkee, että sosiaali- ja terveyssektorin kaikilla palveluntuottajilla tulee jatkossa olla velvollisuus vastaanottaa sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusalojen opiskelijoita kaikilta koulutusasteilta tutkintoon johtavista ja muusta opetustoimenlainsäädäntöön perustuvista koulutuksista (ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulutus, yliopistokoulutus). Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä palvelun tuottajan velvollisuuksiin 23 §:ssä kuuluu ottaa vastaan vain 38 §:ssä tarkoitettuja opiskelijoita, eli vain opiskelijoita, joista maksetaan jatkossa koulutus-evoa (lääketiede, hammaslääketiede, yliopistotasoiset erikoistumiskoulutukset sosiaalityössä ja psykologiassa). Lisäksi 43 § 4 momentissa todetaan, että maakunnan liikelaitoksen palveluksessa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia osallistumaan koulutus- ja tutkimustoimintaan. Vastaavaa ei säädetä yksityisten palveluntuottajien osalta.

Ministeriö ehdottaakin 23 § muutettavaksi:

6) otettava toimintayksikössä annettavaan koulutukseen ja siihen liittyvään harjoitteluun opiskelijoita, *jotka suorittavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteihin suuntaavaa tutkintoon johtavaa koulutusta tai muuta säänneltyä koulutusta*

Koulutuskorvauksista

Esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 38 §:n mukaan valtion varoista voisi korvata jatkossakin kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden *yliopistotasoisesta* koulutuksesta ja siihen liittyvästä käytännönharjoittelusta. Yliopistot eivät tällä hetkellä korvaa opiskelijoidensa harjoitteluista aiheutuvia kuluja työpaikoille.

Se sijaan ammattikorkeakoulut maksoivat harjoittelupaikoille sosiaali- ja terveysalalla vuonna 2015 korvauksia ohjauksesta yhteensä noin 7.500 000 €. Tämä on ammattikorkeakouluille merkittävä

kustannus ja sosiaali- ja terveysalan erityispiirre, joka kohdistuu vain tämän sektorin koulutusvastuisiin. Harjoittelumaksuja ei ole huomioitu erikseen ammattikorkeakoulujen perusrahoituksessa. Sote-alan harjoittelumaksut ovat varsin korkeat ja lisäksi opiskelijoiden kannalta epätasa-arvoisia verrattuna yliopistosektorin tilanteeseen (esim. lääkärikoulutus). Ammattikorkeakoulujen maksamien maksujen ennallaan pitämiseen ei ole perusteita, kun tarkastellaan sote-uudistuksen kokonaisuutta tasavertaisesti korkeakoulujen ja eri koulutusasteiden välillä. **Vaihtoehtoina on valtion em. koulutuskorvauksen (38§) laajentaminen myös ammattikorkeakoulusektorin harjoitteluista tapahtuvaksi kompensatioksi palvelujärjestelmälle tai koko koulutuskorvausrahoitusjärjestelmän uudistaminen tässä yhteydessä.** Käytännön koulutus ja harjoitteluiden ohjaus kuuluu jatkossakin koko palvelujärjestelmälle, joten sen rahoitus olisi syytä ratkaista tässä yhteydessä kokonaisuutena. Laadukkaan harjoittelun ja työssäoppimisen turvaaminen on kaikkien yhteinen etu ja se uudistaa työelämässä tarvittavaa osaamista.

2. Korkeakoulujen ja oppilaitosten yhteistyö sote-alueiden ja maakuntien kanssa

Palvelujärjestelmän ja oppilaitosten sekä korkeakoulujen yhteistyön on entisestään tiivistyttävä uudessa järjestelmässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmisteluvaiheessa jo huomauttanut, että sote-järjestelmälakiluonnos painottaa vain yliopistoyhteistyötä, vaikka toisen asteen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta sosiaali- ja terveysalalla ovat moninkertaisia yliopistokoulutuksen volyymiin verrattuna. **Sote-uudistuksen toteutumiseksi tarvitaan yhteistyötä koko koulutus- ja tutkimusketjun – ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulutus sekä yliopistokoulutus – kanssa. Uudistuksen tukena on hyödynnettävä sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-osaamista.**

Hallituksen esityksen 15/2017 vp mukaan 15 § maakuntien on annettava asukkailleen palvelulupaus sosiaali- ja terveyspalveluista. Palvelulupauksessa maakunta asettaa tavoitteet palvelutasolle. Palvelulupauksella on pitkällä aikajänteellä vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen, sillä se määrittää muun muassa miten eri ammattilaiset toimivat yhdessä ja millaisia ammattilaisia maakunnissa tarvitaan.

Toisaalta 16 § mukaan maakunnat tekevät yhteistyösopimuksen. Yhteistyösopimuksessa on mm. sovittava maakuntien yhteistyöstä ja työnjaosta koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan toteuttamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että maakuntien yhteistyösopimuksissa ei voida sopia ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen koulutustarjonnasta. Opetus- ja

kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että juuri yhteistyösopimuksilla voidaan tarkentaa työjakoa erityiskysymyksissä, sekä maakuntien välillä että korkeakoulujen kanssa. Korkeakoulujen profiloituessa, on selvää kaikkea tarvittavaa osaamista ei löydy kaikista maakunnista tai edes kaikilta sote-alueilta.

Maakuntien ja sote-alueiden on tehtävä jatkossa laajasti yhteistyötä eri koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa, ei riitä, että yhteistyö on vain alueellista tai paikallista. Korkeakoulut profiloituvat omien painoalojensa kautta ja näin ollen erikoistuvat kukin vahvuusalueellaan. Yhteistyösopimuksissa on siis otettava huomioon korkeakoulujen työnjako siis myös koulutuksessa (perusteluissa viitataan työnjakoon vain tutkimuksessa).

3. Yliopistotasaisen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen rahoitus 40 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää edelleen 40 §:n otsikkoa epäselvänä ja harhaanjohtavana. Pykälän tai se perustelujen mukaan rahoitusta ei voi kohdentaa yliopistolle eikä kysymyksessä ole yliopiston tekemää tutkimusta, joten ministeriö esittää pykälää muutettavaksi siten, että yliopistotasoinen-sana poistetaan ja pykälässä käytetään käsitettä "sosiaali-, terveys-, ja lääketieteellinen tutkimus". Sosiaali- ja terveysministeriö pystyy joka tapauksessa pykälän perusteluissa kuvatuin keinoin varmistamaan, että rahoitus kohdentuu korkeatasoiseen tutkimukseen.

Lisätietoja:

Johanna Moisio, opetusneuvos, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto